

В. И. ЛЕНИННИН ТӨРҮТҮНГӨН ХҮНҮНДӨН БЭЭР 85 ЧЫЛ БОЛГАНЫНГА

Колхозтарга ажылдаарынче — эң эки организацкчы кадрларны

Көдө ажылдагыйн шындыг көдүрүнчү тазалы-биле партиянык айткан программаны амдыраалга чедикширин боттандырынын эң чутула байдалы болза, бистин колхозтарымыс дуржулгазы, хыятынга, херекти билер ууртукчулар-биле улам быжыгларга болур.

СЭКП ТБ-ның сентябрь Пленумунун сөөлүндө эртен үедө партия организацкчылары колхозтарны ууртук кадрлар-биле быжыгларга уугу ажылды чоруткан. Колхозтар даргаларынын албанчыне көдө ажыл-агыйнын хей-хей тускай өртемнелери, партия болгаш совет ажыл-агыйлары иди ууртуктар. Ол бүтү эки түнөөдери берген. Мурнууда хоку-дап калып турган хей-хей колхозтар кыска хуусаа дуржуунда экономика тазалы-биле быжыглан.

Эки даргалык болур болза, кандыг-даа колхоз, эң-не хокудангай белин колхоз, бир-ий чылдарда бодунуң ажыл-агыйны көдүрүнчү хей-хей көдө ажыл-агый, артедьлерин дуржулгазы көргүзүп турар. Ону Ленинград областың Кинтисенский райоңда Димитров аттыг колхозтун чажөөдөр көрүп болур. Бөтүңү «Правада» парлатынга ол колхозтун даргазы эш Омельченков чүтүлдө ий-ле чыл иштинде ол артедь хокудангай турганында кыска мурнакчы апарган бугурун-биле көргүстүнгөн. Димитров аттыг колхозтун чедикшиктеринге калчаар-даа аажок уугу ролду эш Омельченко ойноан. Партия организацкчыга даанып алган, ол бүтү колхозчуларын бергелери ажыл өртемнелерин билер болгаш артедьин ажыл-агыйнын дүргөн өстүрерин хандырып шыдаан.

Оон-биле кады, чамдык колхозтарнын ууртукчуларга амга чедир-ле ам үедө салдынып турар негеделерге дүшпей турар кошкык ажылдакчылар барын көрбөй барып болбас. Эзээн хей колхозтарнын үргүлчүлүгүнүн хокудангай чүтүлдө мурнууда чогуу-на оон-биле тайлыбырдынар.

Колхозтарны дуржулгазы ууртукчулар-биле быжыгларга болза, колхоз тургузуунун эң чутула сорулганы болур деп партия санап келген болгаш санап турар. Ону барымдалык, СЭКП Төп Комитетин болгаш ССР-нин Министрлер Чөвүлгө колхозтар, бирги өзөгөдө хокудан турар ажыл-агыйлар даргаларынын албанчыга партия болгаш совет организацкчыларын, бугурун чедикширин, өртем-шынчылар институттарын, албан чедикширин коллективтиг ажыл-агыйларнын ууртукчуларын хандырып шыдаар 30 муң дуржулгазы ажылдакчыларын шылар болгаш сүмөлөр шийтирерин хулап алган.

Кайгамчыкты кадрларны бистин хоорайларымысты болгаш ууртук тепперинистин хүндүгү хулаагы—херекти билер-биле болгаш белин харымсалгалык медегер-билишкени-биле боттарынын күштерин, билгелерин көдө ажыл-агыйны көдүрүнчү херекте салып шыдаар боттарынын эң эки кижилерин көдө чорудары болур.

Колхозтарны ууртукчу кадрлар-биле быжыглар дугайында партиянык болгаш чазактын кыйгырып коммунистерин, бистин Төрөн чуртувустун бүтү ажылчы чоноранын ортузунга илгит дедикширин алган. Ол чере билдингир. Беле ажыл-агыйны көдүрүнчү — бүтү ууртук илгитчи херек. Бистин колхозтарымыс бай болгаш быжык болган тудум-на, оон күрүгө хей тараанын, элтиг, сүттү болгаш эске-даа продуктуларын бээр, колхозчуларын, бүтү ажылчы чоноранын материалдык чагай чоруу улам белир.

Бо хүнерде бугурун болгаш албан чедикширин болуп турар хураалдар бистин хоорайларымысты болгаш ууртук тепперинистин колхозчу көдө чорудар-биле бүтү хемчегтерин дуза көргүөрүнө белегинин дугайы херечилер турар. Партия организацкчыларында колхозтарга ажылчы чорударын илгит хей муң-муң билдиришкенин коммунистерин болгаш партия бекитүү эвестерден кирген. Элитрачуларын араанын — көдө ажыл-агый тазалы-биле ажыл дуржулгазы, организацкчы тазалымын кай ажылчынар, мергежилдиг мастерлер, бугурун чедикширин директорлар, дуржулгазы партия, совет ажылдакчылары, көдө ажыл-агыйнык тускай өртемнелери бар. Оларын шунтузун хокудангай колхозтарны көдүрүнчү херекте боттарынын күжүн болгаш билгелерин, дуржулгазын харам чокка бээр чүтүк каттыштырып турар.

Колхозтарга ажылдары-биле чорутуун күзөөн кижилерин сеткил бодалың «Ростсельмаш» заводтун коллективинин хурамында бодунуң чутуламын бир чедикши партия организацкчынын секретары, мастер эш Литвиненко эш илереткен.

—Маана, заводда, слесардан мастерге чедир, анаа коммунистер чедикши партия организацкчынын секретарыга чедир оруту эртен мен. Маана, чок кижилерин араанын, моон сонгаар-даа ажылдакчылар ийи мен. Иччалза-даа чм көрүп турар ужураг черик дуржулгазы ажылдакчылар ам-даа херек болуп турар черлер болуп коммунистер ат-нүртү болгаш алдары айттып турар-дыр.

Хокудангай колхозка ажылчы баарынга мөөң күзөлдүгү дугайың Калинин эскеалар заводунуң механиктиг чедикшини үчүстөк ууртукчуу — ажылчы эш Горюков медеглээн. Ол бодун херекти эки бил-

лэр, арта-мергежилдиг организацкчы кылдыр илереткен. Оон үчүстөк — хемчег мурнакчы. Заводтун ажыл партия хурамында чүтө чугаалап турган, эш Горюков мынча дээн:

—Партиянык кыйгырынын дедикширин, колхозка барып ажылдаарын бодунуң патриоттук хүдөөлөгө деп санап тур мен. Медеө көргүскөн идегелди шыныдар тедээде, бодунуң бүтү күжүмү салыр мен.

Сүттүг, элтиг мал ажылчынын Чаловта өртем-шынчылар институтунуң коллективин колхоз даргаларынын албанчыга көдө ажыл-агыйны эки билер, уугу өртем ажылдакчыны эш Букинни сүмөлөөн. Мурнууда ол совхоз директору, партия райкомунун секретары чоран. Институттун коллективинин хурамында эш Букин бодунуң чедикши алган дуржулгазы болгаш билин шунт-ла колхоз бугурунчегинге ажылдарын күзөп турарын медеглээн.

Колхозтар даргаларынын хүндүгү болгаш харымсалгалык ажылчыне партия организацкчылары болгаш эске-даа бугурунчеге, албан чедикширин коллективтерин ажылга болгаш амдыраалга ууртукчу, эштеринин идегелдине төлөнтүп, арта-мергежилдиг организацкчыларын сүмөлөөп турар.

Чамдык черлерде көдө чорудар шилер тазалы-биле ажыл чалгаар агымынчыне киртиргенин оон-биле кады медеглээр херек. Красноярск крайын ал көрөөлчүр. Красноярск крайын хей-хей бугурунчегинде болгаш албан чедикширинге колхозтарга ууртукчу кадрлар-биле дузалар дугайында айттырып колхозтар ажылчыларын болгаш албан хаагычларын хураалдарын ам-даа эртербөөн. Партиянык хооромку болгаш райкомдары ол ажылчы херек кырында чалгаан. Оон түнөөлүндө хоорайнын партия организацкчыларында колхозтарга ажылдакчылар-биле чорударын илгит билдиришкенин ам дөдөдө көчүгү эвөөн кирген.

Бо херекте уугу чедикшир Туркмен ССР-де, Кемерово, Харьков, Львов болгаш эске-даа чамдык областтарда база бар. Көдө ажыл-агыйнын Харьков областа өргөлдөмүн ажылдакчыларын хурамыга колхозтарга тускай өртемнелер ажылдакчыларын чугуламын дугайында хей каас-көк сөөтөр чугааланган. Иччалза-даа чамдык-даа кижини көдө чорудары-биле сүмөлөөп кирбөөн. Областын кайдыг-кандыг хокудангай колхозтары дарга кадрлар-биле быжыгларга негедели болуп турарын ол хонук хуусаада тодарып көрүн эргеделин ууртукчуларынга дагып каары-биле хураа кызыгарган. Ол чорук хурады далаштып, чогуур белекче чок эртергенинден болган. Көдө ажыл-агыйнын Львов областа өргөлдөмүн ажылдакчыларын хурамы база-ла көдө чорудар-биле дузаларынын өргөжөк чугуламын дугайында хоорон кыйгырылар-биле кызыгарып шыдаан. Көдө ажылчы чорудары-биле чедикши хыятынмаан, колхозтар ууртукчуларынга салып турар белик негеделерге дүшөөн кижилерин сүмөлөөп турар фактылар база бар. Ивановскийн псе-тааны өргөлдөмүн партия бөрөө коллективтиг ийи хурамынга көрү-биле эргеделин бир ажылдакчынын каидаттуурамын сүмөлөөп кийрип келген. Партбюро бекитүү эш Шустынов ол кижиниң дугайын чугаалаан, «ол кайгамчыктыг организацкчы арта-мергежилди» кижини чүтө деп айткан. Иччалза-даа ол-ла хураалга илерөөн болза, сүмөлөтүрүп турар кижини көдө ажылдакчы болган, ону ийи катан ажылдакчы дүргөн турган.

Партия организацкчыларын хүдөөлөгө—илгитиң илгитиң фактылар-биле шийтирелт демежери болур. Мурнууда турган мынчан, көдө чорударыга кели чок ажылдакчыларын сүмөлөөп чедикширин канча-даа болурбас херек. Көдө чорудар шылар—кочук шыгылы херек. Партия, совет болгаш профсоюз организацкчылары бо ажылды бүтү харымсалгалы-биле чорудар ужураг. Бир эвес социалистиг хоорайнык чоруткан кижини бугурун колхоз даргазы апарган, оон көдө чорудар чоруткан коллективтиг алдарын белин-биле тудуп шыдаар, келинчи партиянык бекитүүнүн адын, совет ажылчы агынын болгаш бистин ууртукчу илгитчиликчилик тедээлечилин болур белик атты шыныктырар болза, чүтө иччалза олар боттарынын мурнууда салдыган сорулганы күзөдүрер.

СЭКП ТБ-ның январь Пленумунун шийтирелери-биле чепсегелген колхозчу көдөмүн ажыл-ишчилери көдө ажыл-агыйнын үндөмүн көдүрүшкүгү дээн демиселди улам калбартып турар. Бар куралдарларын тараа болгаш мал ажылчынык продуктуларын бугурунчегин дыка көнүлдүрине олар мобилизастап турар. Ол сорулганы шийтирелеринге колхозтарга илгитчилик дулаамчынын бүтү совет уугу көргүзүп турар. Социалистиг хоорайнык эң эки кижилеринин чаз хей сангын өртүлдү көдө чорудары—ажылчы агы биле колхозчу тараачыларын амылдука эвеледи улам ийи быжыгларын херекте бараан болур.

Колхозтарны ууртукчу кадрлар-биле быжыглар — көдө ажыл-агыйнын үндөмүн көдүрүп тазалы-биле партиянык болгаш чазактын хемчегтерин боттандырып шийтирелт чүтө болур.

(Апрель 18-те үнгөн «Правада» мурнуку чүтүлү).

Красноярск крайын мурнуу чүтүлдө күштүг, шыкын Енисейге, оожум агымын Шумь хем ваттыкын кирген дегем ордулашта эрги суур шөлөөн чалтылып чоруткан.

Шушенское... Ол суурже чокшудан келген кижини бугурунчеге бистин уугурусу-ка кым аас-бекитиг, өөрүшкүлүг амдыраалды берген дугайында бодал — Владимир Ильич Ленинниң дугайында, оон тургусканы, бистин уугурусу тил-делеген тилекеге алпар чыдар партиянык дугайында бодал чалыш чок кирип, көр. Бүтү делегейниң пролетариатынын баштычымын, делегейде бирги социалистиг күрүнгенин тургузукчуу Владимир Ильич Ленин 1897 чылдан 1900 чылга чедир бо суурга чурттап турган. Революциг ажыл-чорудулга дээн ханды чазак шөлүттерге ол маана чурттап турган.

Ирак черлерде келген, айт мунган, уугу чагы кеткен колхозчу амы автобуска олуруп чоран кижини, бичин уугу амы угады берген кижини—олар шунтузуг: бекен кижини мурнууда, бо черлер-биле уугу Ленин чоруп турган деп чангыс чүтөмүн болулар.

Ийе, мында-ла бо черден, Ленин чоруп турган: иччалза асфальтылап каан оруктар маңа чок турган. Ийи эки, асфальтылап каан оруктар ол үеде чурттуң төп черинге белин салышка кирбөөс турган. Кижини бугурунчеге сеткил-салгыш агы үениң чырык чагай байдалы-биле, совет өргөчүлүгүнүн чыдарында бистин чуртувуска болган кайгамчыктыг өскерликчи биле додумушаан, эртен карагы бугурунчеге байдалы бодал сактып турарлар.

Ол өскерликчи бистин Төрөн чуртувустун бузук бугурунчеге, көдө суур бугурунчеге көстүп турар. Иччалза Шушенское суур бистин чуртувуска совет өргөчүлүгүнүн бергени ол кайгамчыктыг өскерликчи биле чалгаан чыгарып чыккы болуп турар.

Шушенское шагда-ла туруп келген. Ону оон сес чылдын эгенинде ол черлерге чоруп чоран баштайгы орустар — Красноярскийн казактары тургускан. Баштай шийтерел турган чер удатпай көдө суур кылдыр, а оон соонда Шушенское волостынын төвү—Шушенское суур апарган.

Ол суур Красноярск хоорайдан беш чүе километр ирак черде турар. Мынаар чүтөмүн орту-биле чоруп турган. Чангыс сес-биле чугаалаарга, хаан чазак шөлүгө кылдыга элтиг чер деп санап турган, көчүгү ирак чер турган. Ол суурну хаан чазак оон тос чүе чылдын эгенинде бээр бодунуң политик тазалы-биле дайынары—Россиянын мурнакчы кижилерин шөлүгү чери кылдыр ажылгай берген.

Декабрьда — Фролов болгаш Фаленберг, 1830—1863 чылдарын тура-халыкшынынын киржичилери полк-тур шөлүгенин үжөн беш чылдын дургузунда маана эртергенин. Хей-ийтинин сурагалы ажылдакчыны, революционер—утопист Буташевич—Петровскийн Шушенское база турган.

Оон тос чүе чылдын төндүгүнде, 1897 чылдын майын сестин чазы киртирелде Владимир Ильич Ленин багай тараачын тергеде олурган ийи хандыраалга үледи алган Шушенское чедик келген. Владимир Ильич Ленин шөлүгениң черинге—«Шушенское олуртукунга» чедир дыка үр чоруп келген. Бодунуң шөлүгенин ол баштактанын иччалза адып турган. Ол өвөд-биле-даа, пароход-биле-даа, аыттарга шапактанын алган-даа чоруп турган. Чаа черге чедип келгиче чедир Ильич ады муң ады верста чоруп келген. Шушенское Ленин көргө канды болганмы?

«Хирит, бокутүг элзэн кудумчуларын уугу суур-дур.—шунту чүе чеме ийиди, ийиди болуру дег... Садтар болгаш черле үчүгү мырмай чок. Суурну... едек долганган, суурдан үнер дөңдө элзэн каш оваа өскерини мывылда эртер херектир»... (В. И. Ленин. Төредиктери чагалар, 56 арым).

Төредиктеринге бижээн бир чагаанын Ленин Шушенское иччалза тодаргайлап бижээн.

Шында-ла ол суур бо чериниң машабы-биле адырга уугу суур турган—ийи чүгү үжөн бажыкчылар. Суурнуң бокутүг, ирак кудумчуларында адыларын чавыттары болгаш бажыкчылар бар турган, суурга тергилден турган болгаш хедикширинин база оон ады тараачына-

рынның сөөлүгү күжүн кам чок, араатаныг мөлчүп турган кулап байларын эки бажыкчы суурнуң чүтө төвүгө бедий бергилзөн турган.

Барык шунтузуг бижик билбес чурттакчы чөвүнүң ажыл-чаны черлик болгаш кадыг-дошкун болуп турган. Үжөн хире өреникчилеринг караачынык школа үргүзүп турар бажыкчы чок, хай бажыкчылар эрги көжүп, көчүгү берге байдалды туруп турган. Эмнеге-даа, оон туржук фельдшер салгыры-даа чок турган. Суурнуң «чагай» дээн черлерин—бу барымдалаап, «арагаалаар» черлер деп адып турган ийи кабак, арага сдыглар дөрт сандыгыштар, каш чыкчеге сандыкчылар лакалары, бир дам хураа—бо-ла турган.

Ийиди байдалга, ийиди ирак булуңга Ленин барык үш чылдарын эртерген. Шөлүгеге амдырааларын аар-берге чоруп үргүзүчүңүң полцейжи хыналда-биле, жандарчы кара-турамында чорук-биле, хенчөөртен болуулар үжөөнчилер-биле, материал тазалы-биле берге чоруктар-биле, климаттың кадыг-бергени болгаш эске-даа тараачыжак байдалдар-биле улам-на берге болуп турган. Ийиди-даа болза, Ленинниң демир дөп туртуштун, ажылчы агынын тилекегенине оон чалгылы чок идегелдин, оон хайнымынның энергиянын болгаш кайгамчыктыг ажыл кымыкчынын чүт-даа чүе снып шыдаван. Владимир Ильич революциг ажыл-чорудулгазын үргүзүчүгү чорудуп турган.

Полцейжи шыгымы хыналда тура-даа, чакытты сагыр чорутуңуң уугу мастери Ленин ажылчы шийчөөкчи биле болгаш революциг организацкчыларын ажылдакчылар-биле чажыт харылдаарын Шушенское тургузуп алган. Революциг ажылды канчаар чорударынын, партияны канчаар организацкчыларын сүмөлөөп болгаш айттышканын эштеринге ол бодунуң чажыт чагаларында берип турган. Ол чылдарда Шушенское Россияда революциг шийчөөкчилик херек кырында штабы болуп турган. Владимир Ильичиниң канчаар-даа аажок уугу чүтө-биле харылаа тудуп турган сан чок көзүлбөс удамынын шуурган-даа, соок-да, үргүзүчүңүң полцейжи хыналда-даа үзүп шыдаван.

Ленин үжөн беш революциг чугула чогаалдарын шөлүгенин үш чылдарын дургузунда чогааткан. Ол дөдөгө көчүгү уугу күш-ажыл-дыр! «Россияда капитализмин көгүздөм», «Орус социал-демократтарынын сорулгалары», «Көдө ажыл-агыйда капитализм», «Бистин программасы», «Эргөөк чугула айттыр» болган оон-даа эске чогаалдарын Ильич шөлүгеге тура чогааткан. Бодунуң чогаалдарында революциг шийчөөкчилик чугула айттырларын, партия тургузушкунуң айттырларын ол шийтирел турган. Бидаргы марксисти бажыкчы биле болгаш организацкчыларын чангыс аай партия кылдыр каттыштырынын чепсээ болуп ийи орустун дайынчы политик солунуң тургузарынын ийеви Владимир Ильич Ленинне шаг борта, Шушенское төрүтүңүг келген. Ийиди солун сөөлүгү барып «Искра» болган.

Партия тургузарынын планын Ленин Шушенское тура бүтү тазалары-биле бодал кылдып, оон элзөн хей чүтүлдеринге тодаргайлаан. Оон шөлүгеге турган чогаалканы ажыл бугуру орус революциг социал-демократтарга эң чутула директив, демежелдиң дайынчы дозунузу болуп турган.

Канчаар-даа аажок уугу теоретиктиг ажыл, революциг шийчөөкчилик херек кырынга ууртук турганын, даштык дилдардан отулга кылдыр, хей сангын солунгар болгаш жураалдар көчүп турганын, тараачынарга иридиктиг чажыт консультациялар берип турганы—бо бүтү Владимир Ильичиниң шөлүгеге турган кылдып турган ажыл-чорудулгазынын долу эвес даңызы бо-дур.

Ленин болгаш оон тургусканы партиянык кайгамчык уугу күженишкенин биле болгаш Октябрьдин шуурган бодунуң үенин эртертерин ийи-илгити шийчи каапкан, чуртту ирак болгаш бажыкчы чоруткан арыгаалаан. Уугу өргөчүлүгүн бодунуң хонугна алган, чаа амдыраалды тургуза берген... Совет өргөчүлүгүн чылдары бистин чуртувустун амдыраалында канчаар-даа аажок уугу өскерликчи биле кылган. Шушенское база-ла таныттымас кылдыр өскерли бер-

ген. Мурнууда шөлүгө чери турган дүмбөй булуңдан чүт-даа артылаан.

Амгы Шушенское кадыгы? Ол дөдөгө, чурттакчыларын уугу чер—Красноярск крайын көдө ажыл-агыйнын уугу районынын бирозонини төвү апарган. Ол суур көдө хевирлг эвес, харын хоорай хевирлг апарган. Мурнууда уугу дүжүгө кырында Владимир Ильич Ленинниң чагай уугу скульптуразы турар Советтерниң көчүгү уугу бажыкчы чартык квартал шийлүп чоруткан. Революциг байыраалдарын хүннеринде мунчун шийтирелер Советтер бажыкчынын мурнууда шөлөгө чыгып көзү турарлар.

Шөлүгү дүжүндө адыга гостиницаның үш каыт бажыкчы чараш апарган көстүп турар, элзөн хей дам бажыкчы база бар. Шушенское өвүн, чагайлык турар. Суурнуң чагайлыгынын кол планын буугаар ол суур уугу Ленинниң тураскаалыга төлөнтүп чараш район төвү, социалистиг хоорай апар.

Суурнуң чагайлыгынын херекте бистин партиянык болгаш чазавасы үргүзүчүгү дуазын көргүзүп турар. Ол херекте күрүне чыл бүрдө чүе-чүе муң рубль ашканы берип турар. Чок кудумчуларын шаг-ла асфальтылап каан, оларын ноготандар тазалы-биле уугу ажылдарын чорудуп турар, садтарың элзүтүп турар, Шумь хемни келдилер азын каан көвүртүп тудуп тургускан, култураның чаа бажыкчы, чаа школын, харылаа бажыкчы болгаш эске тудуларын кылдып турар.

Суурда ийи школа бар, оларын бир-эки чүе-чүе өреникчилеринг болгаш он-он башыкларын ону класстың школы болур. Школаар, база суурда бугурунчеге болгаш албан чедикширин уугу нурууу Владимир Ильич Ленинниң болгаш Надежда Константиновна Крупскаяның аттары элзеп турарлар.

Шушенское көдө ажыл-агый техникуму — кадрларын чыгуу дарганы. Оон үш каыт бажыкчы шөлүгүг элзөн хонунга чараш апарган көстүп турар. Социалистиг көдө ажыл-агыйнык бедий мергежилдиг тускай өртемнелери кылдыр белекенин, мында мурнакчы совет эртемни беш чүе хире студенттер өренин ал турарлар. Чедикширин өрөгөдиге херек бүтүгү чедир техникумда бар. Техникум бодунуң туруп келгенин чөвөби чылынын дургузунда амгы үеде бистин чуртувустун бүтү кылдырларынга ажылдакчыларын көдө ажыл-агыйнык муң ажыл кижини тускай өртемнелерин чуртга берген.

Элзөн хей библиотекалар оларын иштинде, чижээ, район библиотеканын оон беш муң ажыл томнар бар-даа болза, номчуучуларын негеделин хандырай турар. Библиотекаларын номчулаа заадырынга хүн-бүрдө уугу, биче назлыг болган азы-бүтү профессионаларын кижилерин: башкылар, агрономнар, өреникчилер, ажылчылар, колхозчулар чыгып көзү турарлар.

Шушенчилер көжөөрде чаа кино, ший көөр, лекция диднаар дээн уугу клубунга чыгып көзү турарлар.

Шаанда фельдшер салгыры белин чок турган черде ам ажылчы чоноранын өренинге өргөжөк чугула чүтүлдер-биле дөдөөн чагайлыгың тускай эмнеге бар. Аптека, амбулатория, уургаларын элзөн хей албан черлери, малярларга уугу станция суурнуң чурттакчыларынга бараан болуп турар.

Кудумчуларда күштүг репродукторлардан музыканың үнү чыгыптыр дич-налып турар. Москваның үнү колхозчуларын бажыкчыларга база дичналып турар. Суур болгаш район бугурунчеге радиожууларын. Илгитчилик демежесин колхозчуларын бажыкчыларын чырыдып турар. Суурда районунуң хей колхозтарында шыкын бодунуң электростанция бар. Телефон, телеграф суурну бистин чуртувустун чурттакчылар эске черлери-биле харылдаштырып турар.

Урөөк хуу ажыл-агыйларын орунда амгы суурда Владимир Ильич Ленинниң болгаш Надежда Константиновна Крупскаяны адын ап турар уугу колхоз бар. Мурнууда турган хир-боттарынын орунда ам колхозчу кат-чимистиг садтар калбары чоруткан. Мурнакчы иччуриниң эртек-биле чепсегелген совет кижини бодушту база өскөрткөн.

Колхозчу бугурунчеге хөгжүлдөмөгө механизацкчынык бедий дөдөлө дулаан

турар. Районунуң колхозтарына ийи МТС канчаар-даа аажок уугу дуазын көргүзүп турар. Хову ажылдарын тосон ажыл хуузуң бедий бугурунчеге механикамер күзөөдү турарын чугаалаарга-ла билдингир-дыр. Колхоз бугурун автомашынамы. Районунуң оруктарында чүе-чүе авто-билдер үргүзүчү магнакчып турар. Район төвүндө база хайнымынның болуп турар: кудумчуларда «Победалар», «Москвичилер», мотоциклер, чүе машиналары, автобустар ийи бээр магнакчы-ла турар.

Совет кижилерин чагай чорутуун дугайында партиянык болгаш чазактын салгыш салышканынга харымдалышаан, Шушенское чурттакчылар кара-кымыл амдырап турарлар. 1954 чылда шушенчи тараакчылар 1953 чыл-биле дөдөй-дөдөй күрүнгө амбарларынга 400 муң пуд тарааны хейлүп ургаш, тараа белекенинги планын районда бир дугаарында күзөткөннөр. Колхозтарын оруктары дыка бедөөн, чүтө 1954 чылда колхозтарын оруктазы район тазалы-биле 20 миллион рубль кылдыр өскөн. Районун оон дөрт колхозтарында он колхозчу миллионерлер апарган.

Боттарынык күш-ажылчы чедикширин дээн Шушенский районун он-он колхозчулары Бүтү-эллелдиң көдө ажыл-агый делегеленин киржичилери болуп эргеге чектенер. Партия бажыкчы социалистиг көдө ажыл-агыйнын моон соцаары бугурунчеге уугулан шийтирелерин амдыраалга дүргөн-биле боттандыраалга районунуң ажылчы чонорын бугурун-биле шийтирелдер.

Шушенское суур ам ийиди. Сибириниң иракын, хокудангай суур турган Шушенское бистин Төрөн чуртувустун бир чектелел турар булуңу кылдыр буудурун оон бүтү өскерликчи биле болза, Ленинни чагыларын амдыраалга чедикширин боттандырып турар бистин коммунистиг партиянык уугу чарактык ажыл-чорудулгазынын түнөөлү болур.

1954 чылда Владимир Ильич Ленинни Шушенское музейине 55 муң амыг кижилер чораннар. Онда хей эскурасылар чалып көзү турарлар. Эскурасыларын өскөлгөн чүе-чүе машиналар Советтер бажыкчынын мурнууда шөлүгө дола берген турарлар. Ленинниң ады-биле холбошкан бүт-де чүтүдөр шыкын кижини бугурунчеге үнелиг болгаш чок көстүгүг тураскаалдар апарган черлери көзү көрү дээн Шушенское совет кижилер бистин эгертимек Төрөн чуртувустун бүтү кылдырларын дээн турарлар.

Владимир Ильич Ленинниң төрүтүңүн хүнүндө бээр сөөн беш чыл болганынга холбоштыр, ам музейде аас-кежин дээн хаяклар бир шагда уугу Ленинниң чурттап, амдырап база демежени тур

Студентилер болгаш аныяктар солуннарының редакторларының АКШ-че чоруур аргазын чок болдурган

1954 чылдың чайынында Совет Эвилелиниң студентилер болгаш аныяктар солуннарының бөлүк редакторлары АКШ-че баар чөпшөөр бижиктер бээр дугайында дилетин Москвада америк элчин черинге кылган дээрин билдиргир болгай. Ол редакторлары Совет Эвилелинге 1953 чылда чоран америк студентилер солуннарының редакторлары чалаан турган АКШ-ка чайгы дыштанымга үезинде организаастыгын студентилерин болгаш аныяктарын ийешейи шоолуг эвес болур деп чыдак хап алган, америк чыраак кыдым чөпшөөр бижиктери бөринден ойталан каапкан. 1954 чылдың ноябрьда совет студентилер болгаш аныяктар солуннарының редакторларының дилетин база катап кылгай. Бо чылдың март 10-да АКШ-тың элчин чери Совет Эвилелиниң студентилер болгаш аныяктар солуннарының редакторларына 30 хонук хуусаалык чөпшөөр бижиктерин бээр дээниниң дугайында дынаткан.

Совет студентилер болгаш аныяктар солуннарының редакторларының АКШ-че чорууру-биле холбашкан бору-бурмадалашкынынын күөсөдир-биле олар америк элчин черинге кээп, ийи холдарының салааларының истерин баар болгаш АКШ-ка баар кижилер «боттарының чудукаралганын ол болур болгаш бир эвес оларның АКШ-тан үнерип чөпшөөрөвейи баар азы ооздалаштар таварыгында олардан чидиргелер болгаш котаралдар бар апарар болза, он харымсагалым боттарыныга алып ужурулу» деп чугаалап турар америк агентазы додурган, аңаа элчин салыр ужурулу деп АКШ-тың элчин чери ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министерствосунга март 24-те дынаткан.

Совет студентилер болгаш аныяктар солуннарының редакторлары ол негелдерин күөсөдир шыдаас, чүге дээрге ол негелдер оларның хей-ниити байдалына болгаш журналистиг сорулгаларына дүңшөй турар деп ССРЭ-нин Даштыкы Херектер Министерствосу манаа холбаштыр апрель 7-де АКШ-тың элчин черинге кылган меделегини хары кылдыр Совет Эвилелиниң студентилер болгаш аныяктар солуннарының редакторларына негелдерин АКШ-тың чалаа балыктавын-пашан турар деп дынаткан. Бо талазы-биле Совет чыраакчы апрель 7-де ССРЭ-нин ДХМ-нин кылган меделегинде илеретинген бодалын А. А. Громько база катап бадыткаан.

Будурулге планын хуусаа бепинде күөсөдир дээш

Кызыл-Мажаалыктын автотранспорт контораының ажычты, албан-жаакчылары 1955 чылдың будурулге планын чедишкенин күөсөдир дээш Кызыл АТК-зынын коллективин социалистиг чарышка кыйгырган. Ол кыйгырыгын Кызыл АТК-зынын коллективин ийи-биле хүдээп алган. Амгы үеде ийи бригадалар, цехтер болгаш туге-түс кижилер аразында социалистиг чарыш калбарган.

Коллектив 1955 чылда чүк сөөртүлгелин планын декабрь 5-ке чедир 129 муң тоннага, 7906 муң тонна-километрге күөсөдир, чүк сөөртүлгелин бот-ишени 2 хуу кызырар, оң-биле 100 муң рубльди камнап адыр деп бедиткен хүдээлени алган.

Д. САФОНОВ.

АТК-ның администрация чериниң болгаш партия, профсоюз база комсомол организаацияларының талазында чыраакчылар болгаш септектилер ортузунга податик-массалыг ажылдарын экичидип, социалистиг чарышты эки организаастыкынын түнүсүнде коллектив бири авартадып будурулге планын чедишкенин күөсөдир. Март айның будурулге планын тонна талазы-биле 119 хуу, тонна-километр талазы-биле 131 хуу, пассажирлар сөөртүлгелин планын 279 хуу күөсөдир. Чыраакчы коммунист эш Шустов март айның планын 175 хуу күөсөдир, 353 литр кызыр, чаар материалды камнап алган.

Д. САФОНОВ.

Тараа бугазын аштап турар

Сүт-Хөл районуң элээн хей колхозтары тараа ховуларына сугатты Ак-Хемниң суудан ап турар. Эрткен чылдагы үер ол хемден үген буга дөстөрүн болгаш буганың уякун үрээ, олу катап кылдырыта эвезин эвес күш негетини турар. Ийдиң болза-да, сугат бугаларын септеп аштаарыңче Киров аттыг колхозтуң колхозчулары киришкенер. Буга аштаарыга 2 бригаданы организаастан. Ийи 2 автомашиналарын, тергели 5 аыттарын быжылгаан. Ол бригадала ажыл организаастыг эгелөөн.

Колхозчулар Доржа, Дажы-Сөгбе, Чам-оол болгаш Жамажан олар хүнде кызыр нор, маларын 100—125 хуу күөсөдир турарлар. Оң-биле чөргөштор сугат бугаларын казырыга Сталин аттыг колхоз (даргазы эш Бомбу), Суг-Аксы суур Совети (даргазы эш Даваа) амдыга чедир киришпей турарлар. Сугат бугазы кылдыныса болза, ногаа культуларынын чүгүр-биле сугтарыла дээрин бо эштерден негээр ой келген.

С. САНДАН.

Танец бөлүгү

Барын-Хемчик районуң культура бажының директору эш В. Собянина аныяктар ортузунга культу-массалыг ажылды эки организаастан турар. Баянист эш И. Суваринниң ууртулганы-биле танец бөлүгү организаастан.

Бөлүгүдө элээн хей аныяктар кирип, негелде 2 уда өөренип турарлар. Культура бажында кино-чурук болгаш концерт, шия үргүчү үтүп турар.

Х. КОМАН-ООЛ.

„Шынның“ материалдарынын изи-биле

„Совет садыгның чурумун каржызы-биле үрөп турар“

Улуг-Хем районуң Балиян аттыг колхозта магазин эргелекчизи Доронианин совет садыгның корумун үрөй, чамдык бааранын өртөөп улгаттырып салып, мажынын каш хонук иштинде азынбай турарының дугайында шүгүчүлүдиг материал 1955 чылдың март 15-те үген № 54 (3248) «Шыга» парлатынган.

Корреспондентка айткан фактылар шын болган. Доронианы амжындап үндүргөн деп, райпо баштаар чериниң даргазын ораакчызы эш Четвергов редакцияга дынаткан.

Парлатынмаан чагаларын изи-биле

Өвүр райпосунуң ажылында улуг чөпшөөр болгаш райпо баштаар чериниң ууртулгачуларының амжындагы харымсагал чок ажылдап турары-биле райпо системасында өрө-самгычтардың көүдөң турарын көдө бижикчи «Шыг» солун редакциясына бижээп.

Ажыгы чоннар депутаттарынын өвүр район Советиниң күөсөдир даргазын ораакчызы эш М. Миряниң редакцияга дынатканы болза, бижикчиниң чагазынын изи-биле хыналда чорткаш, райпо баштаар чериниң илеткелни райкуөсөдир хурамына дынаш, райпосунуң садыг ажылын баксыраткан райпо даргазы Араптанни, районун садыг илдинин эргелекчизи Еременни, Хандагайты суурда столоваынын эргелекчизи Дойлуну амжындап үндүргөн.

Тудуг материалдарын белеткээри—тудуг планын күөсөдириниң үндезини

Нияттиң мал ажылын хөгжүдөрүлүп баа бир кол чүдү болза, малды зооветеринар хемчеглериниң негелдерини хандырып шыгар дөлтөк, чырык, шынарлыг кызырар-биле хандырып болуру СЭКИ ТК-нын январь Пленуму айткан.

Биестиң областың партия, совет болгаш ажыл-агый организаацияларынын, эң илангыч колхозтар баштаар черлериниң мурнууда, 1955—1957 чылдарда бүгү колхозчуларын өлгөрдөн бажындарже шилчидип, суурулганы—улуг практиктик болгаш ажыл-агыйы айтырлыг дөөр сорулга салдыган. Чүгүлө бо чылдын бешин чурттагының 1800 бакчыларын, 102 муң баш маага мал казгаларын амжылгалга кирип көрдүгөн.

Бо улуг болгаш харымсалгалыг сорулганы күөсөдир тудуг материалдарын өй-шаанда четчир санын белеткеш алмырды шүүт хамааржыр.

Биестиң облакта тудуг амжылы калбартырына партия болгаш чыраак үнелеп четпес улуг дуалаажыны берип келген болгаш берип турар. Чүгүлө бо, 1955 чылда областың колхозтарына 100 муң кубометр чыраак мизини, 25 миң дилер машиналарын, 150 тонна казгаларын, 50 муң кубометр сөгкө шилы, 500 муң шиферин, 300 тонна цементин болгаш оң-даа өскө хей-хей тудуг материалын үндүрүп берген. Оң аңгыда мал казгаларын, бүдүрүлгенин, культураның, чурттагының тудугуларын кылдырыга 4 миллион 400 муң рубль түндүг чөөлүн берген. Бо бүгү болза тудуг амжылы сайырдырына үнелеп четпес улуг база болуру билдингир.

Оң-биле чөргөштор колхозтарга туге-түс черлериниң тудуг материалын четчир санын белеткээри эржөөк чугула. Бо чылдын колхозтарга 100 муң кубометр тудуг мизин, 30 муң кубометр дилген мизин, 7,5 муң кубометр даг дажы, 3,1 муң тонна чугай, 1,6 миллион кезек туйбу, 2 миллион хире саман болгаш өскө-даа хей-хей тудуг материалдары херектедир.

Чер-чериниң тудуг материалын белеткээриниң, эң илангыч мизин материалды белеткээриниң талазы-биле областың колхозтары элээн амжыларын кылган. 1955 чылда тудуг мизин кезип белеткээриниң планы областа ниятти-биле күөсөдир, 43 муң кубометр мизиниң тудуг кызыр черлерде сөөртүп чедирген.

Тудуг мизин кезип белеткээриниң болгаш оларын тудуг кызыр черлерге сөөртүрүпүң ажылы областың өвүр, Каа-Хем, Бие-Хем районнарында эки чоруп турар. Бо чылдың бирги кварталында бо районнарынын колхозтары тудуг мизин кезип белеткеш, оң 50 хууун тудуг кызыр черлерде чедирген. Өвүр районуң «Коммунизмче өрүк», «Торгал», «Кызыл туе» колхозтарында мизин сөөртүлгенин колдуунда тыртар дирит күш-биле ботандырып турар. Ийи сөөр-

түлгезинде ол колхозтарынын санында 25—40 дегилгит аыттарын, бир-бир автомашиналарын быжылгаан. Ийдиң хемчеглерин ап чоруткан, ол колхозтар бо чылдын эгезинден бээр 1000—1200 кубометр тудуг мизин дирит тыртар күштерин амжылганын күөсөдир-биле тудуг кызыр черлерге сөөрткен.

1955 чылда тудуг мизин кезип белеткээриниң планын Бай-Тайга, Чөөн-Хемчик, Чаа-Хөл, Улуг-Хем болгаш Эрени районнарынын колхозтары база күөсөдир.

Оң-биле чөргөштор областың колхозтарында тудуг мизин тудуг участоктарыне сөөртүрүп энежер аргахок кулу темини бөлүп чорутууп келгенин демделгөс чогуур. Эрткен чылдын областың Барын-Хемчик, Чаа-Хөл, Эрени, Тес-Хем районнары тудуг кызыр черге тудуг мизин сөөртүрүпүң планын чүгүлө 20—30 хуу күөсөдир. Оң түнүсүнде ол районнарынын колхозтары тудуг мизин күөсөдир берген. Тайгага чөкө-даа мизин кезип белеткеш алза, ону тудуг иштинде чедирип албаанда тудуг мизин канча күөсөдир боор мизин? Эрткен чылдын чыстарын Тес-Хем, Барын-Хемчик болгаш өскө-даа районнарынын колхозтары бо чылдын база-да калтыр турарлар. Чыраак, тудуг мизин сөөртүрүпүң планы Тес-Хем, Чаа-Хөл районнарыда чүгүлө 15 хуу, Кызылдың көдө, Улуг-Хем, Сүт-Хөл, Чөөн-Хемчик районнарыда чүгүлө 25 хуу күөсөдир. Тес-Хем районуң Молотов аттыг, Улуг-Хем районуң Сталин аттыг, Барын-Хемчик районуң «Советтик Тываынын беш чылы», Чөөн-Хемчик районуң «Октябрь 30 чыл өй» колхозтарынын тудуг иштеринде чыгыс-даа тудуг мизин дүжүртүмкөн.

Колхозтарынын тудуг иштеринде тудуг мизин сөөртүрүпүң амжылынын мизиниң кулу темини чоруп турарынын кол чыдагыны болза, тыртар күшү болгаш колхозчуларынын күөсөдириниң мизин чедир эңилдөөвейи турарында. Областың колхозтарында амжылдап турар автомашиналарын чүгүлө 20 хууун мизин сөөртүлгенине амжылганын тырар болгаш элээн хей колхозтар дирит тыртар күшү аңаа амжылгавай турар.

Бо чылдын областың элээн хей МТС-тери тудуг мизин сөөртүрүпүң колхозтарга дуалаажып эгелөөн. Ниятти-биле 34 тракторлар болгаш элээн хей автомашиналар бо амжылга амжылганын тырар. Оларын күжү-биле колхозтарга 7 муң аяк кубометр тудуг мизин сөөртүнгөн. Бо талазы-биле амжылды Сарыг-Сеп, Бие-Хем, Балгаанын МТС-тери эки организаастан. Сарыг-Сеп МТС-ни Каа-Хем районуң колхозтарына 1500 кубометр тудуг мизин сөөртүп берген.

Оң-биле чөргөштор колхозтарга тудуг материалы белеткээринге областың МТС-тери ам-даа ыракта четпес дуалаажып турарлар. Тес-Хем, Чаа-Хөл МТС-тери бо амжылга амдыга чедир киришпей турар. Элээн хей МТС-териниң колхозтарынын нүгүрүнде идегелдиг эвилелчил болуп ужурулу. Амжылын аңгынын ол демисел партия уурттур ужурулу. Помещиктер биле дарманчыл эрге-ажыктары өрүс база барыны чүк империализмниң хөгжүлгелинин перспективаларынын дугайында айтырыгын ол чаа шиптирлөөшкени болза марксизмни чөгөдүмкү хөгжүдөрүнүн үлгөр чыжээ болуп.

Баштай элээн каш ийикпе, харын чыгыс аңгылап алган чуртка социализмниң тилегезинин болууну болууну дугайында ленинчи теория, канчаар-даа аажок улуг төөгүлүг ужурулу болган. Ол дугайында партия төөгүлүгү дөңчү курзада чугаалганын болза, бир эвес В. И. Ленин эржиржар өөрдүнүн чыраакчы-биле солуган болза, «Партия каарындагы азыр, пролетар революцияны ууртууда чок каар, марксизм теория үгдөрү эгелээр турган ийик. Ийичанг пролетариат ууртуган, пролетариаттың дайыннары уткан турар ийик». (Арын 341).

Социалистиг революциянын ленинчи теориянын чугула чарыбас кезип болза буржуа-демократтыг революциянын социалистиг революцияже шилчип өөренип дугайында өөрдүк болуп. К. Маркс үзүктөл чок революциянын дугайында теорияны ийи үндүргөн. Ийичанга-даа ол теорияны II интернационалды оппортунистер чажырышкан. В. И. Ленин үзүктөл чок революциянын дугайында Маркстын өөрдүнүн катал тургускан болгаш ону эңче сорулгады, ханы үндезиниң теория кылдыр хөгжүткен.

Буржуа революциядан социалистиг революцияже шилчигенинде марксизм тактиканын үндезинин Ленин болуун «Демократтыг революция социал демократиянын ийи тактикасы» деп немунга бижээп. Пролетариат буржуа-демократтыг революциянын чыдагына доктап туруп шыдаас ужурулу, демократтыг сорулгаларын шиптирлөөн соонда болуун күжүлүн, медресиниң болгаш организаастынын хире чөргөш-биле пролетариат социалистиг революцияже шилчип кирер ужурулу деп, Владимир Ильич көргөскөн. Ол шилчигенинде үндезинде пролетариат революциянын баштыкчынын ролунга туруп ужурулу, ол тара-

аа чөргөш мизин сөөртүрү-биле чоруткан тракторлары, автомашиналары үрелек болуулаан. Урелиншикнге таваржым, кызыр, чаар материалдар-биле четче хандыртпай турганында Кызыл МТС-тиң ол районуң «Тилелге» колхозунуе чоруткан трактору 4 ай иштинде чүгүлө 10 кубометр мизин сөөрткен. Шагаан Арыг МТС-тиң 4 тракторлары 3 айлар иштинде чүгүлө 220 кубометр мизин сөөрткенер.

Кышкы үеде ийи дилегезин болгаш чугай, дам белеткелин бүгү хемчег-биле чорудуп болуур аргаалар турган. Чыл эгезинден бээр областың колхозтары 3200 кубометр мизин дилген болгаш 840 кубометр даг дажын, 85 тонна чугайны белеткештер. Ийичанга-даа бо чугула амжыл колхоз бурзууде калбарбайн турарын көчүтүп четпес.

Ам хар аккан болгаш чак келген. Бо үе тудуг материалын белеткээринге болгаш ону тудуг иштеринде сөөртүрүпүң база-да таарымчалыг байдалды туртуруп турар. Чугай, туйбу, саман бүдүрүлгени организаастырып, дам белеткелин, мизин дилгезин калбартырып үе-шаг улам-на таарымчалыг. Ийичанг бо амжыларын кызырлыг колхоз баштаар черери ооздалашкын чөккө кирери чугула.

Мурнуудагы чылдарда амжылга турган, хар эрпиге мизин материал сөөртүлгенин чорудары болуунда дөр шипи эвес практиканы болдурбас херек. Областың хей-хей колхозтары кышкы үеде тудуг мизиниң машина орунуче, хемчег эржиржарче чөкшүлүдиг алган болгай. Ийичанг ам машина-биле, дирит тыртар күш-биле ол мизини сөөртүрүпүң, хемчег-биле садыдарынын амжылы организаастаар херек.

Колхозтарынын тудуг бригадаларын улам быжылгаарыне улуг кичөөтпейи салыры негетинин турар. Чамдык колхозтарын баштаар черери хову амжылдары эгелөөр билек-де тудуг амжылы лоншалар, ийи амжылдары турар кижилерин өскө амжылдары чартыктар чоруктары болдурп турган. Ам ол черистерин болдурбас херек.

Колхозтарга тудуг амжылы бедик деп илече чорударыне район, суму Советтериниң күөсөдир, райкуөсөдириниң колхоз тудуунуң кылдырты улуг кичөөтпейи салыр болгаш дуалаажыр ужурулу.

Тудуг материалын садыгаарынын талазы-биле хереклекчилер эвилелини организаацияларын мурнууда улуг сорулгалар салдыган. Тудуг материалдарын өй-шаанда хереклекчилерге чедирип бөрин олар организаастаар ужурулу.

Тудуг материалын өй-шаанда, четчир санын белеткеш алмыр тудуг материалы чедишкенин күөсөдириниң үндезини болуп.

Н. БУГАЕВ.

Областың колхозтар тудуунуң эргелекчизин кол ийжерери.

Социалистиг революциянын ленинчи теориясы

Социалистиг революциянын теориянын кол идеяларын К. Маркс биле Ф. Энгельс үндөзлөөнөр, олар социалистиг революциянын чылаш чок болурун көргөскөн болгаш ону ботандырынын кол чөпшөөр тыпканар. Социалистиг революциянын эконоимктиг үндезини болза, будурулгү күштериниң характеринге капиталистиг будурулге харылзааларынын дүшпөстей бөөри болуп деп олар көргөскөнөр. Ол контрактикниң хөгжүлгени орай-да бол, эрте-даа бол, капитализмниң өлүгүнө болгаш социалистиг инитилелди тууду тургузарда кол күш болуп пролетариаттың диктатуразы доктадып тургузарына чедир ужурулу.

В. И. Ленин марксизмниң теориясына дагылап, социалистиг революциянын дугайында Маркс, биле Энгельстиң идеяларын улам мизин хөгжүткөн болгаш оң-биле социалистиг революциянын чаа теориянын тургускан.

Капитализм болза XIX үс чылдын төңчүзүндө, XX үс чылдын эгезинде, ботунуң хөгжүлгенин сөөлү чадагына—империализмниң чадагына кирген. Буржуа күрөөлөрүн экономикасында болгаш политиктиг амдыларында монополиалар тергилдөөчү байдалды эжелеп алган. Чыжээлөөрге, Америкаын Каттышкан Штаттарына каа трестини 1901 чылда чуртка каның бүгү продукциянын 66 хууун үндүргөн. Капиталистиг монополистиг каттыжымшыкчынык күрөө аппаратын боттарына чыгарып алган, херек кырында буржуа чурттарын чыгарып башкарып, эрге-чыгырга боттарына амжылыг президентилерин болгаш министрлерин оуртуктап турар аларгаанар.

Капитализм болза дешпегелег турганында маңгысталган, өдүп турар капитализм болуп берген. Империализм үндөзүндө капитализмниң чөргөдөөрү улам улуг чидгелешкенине четкен болгаш олар шиптирлөөрүнүн чарачыны аргазы болуп революция дугайында айты-

рып тургустунуп келген. В. И. Ленин империализм дээрге, пролетар революциянын будурулгү болуп деп түнүсүндү кылган.

Чаа төөгүлүг байдалдарын үезинде чамдык чурттарга революцияны чүгүлө эконоимктиг хөгжүлгенин характериниң болгаш ол чуртта чөргөдөөрүнүн өтүлгелин талазы-биле көрө эвес, харын дөргөй ажыл-агыйының бүгү системаынын чөргөдөөрүнүн чидгелешкенинин талазы-биле база көрө херек. Оң-биле холбаштыр социалистиг революция үлөтүрүп кол сайыраан, пролетариат чурттагычыларынын хей кезип болуп турар мизин чуртка эгелээр албан эвес, а империализмниң илчирбеси дык кошкак, дөргөй империализмниң системаынын чөргөдөөрү улам-на күшүгү сайырап турар мизин чуртка эгелээр болуп деп В. И. Ленин чыдактаган.

Чөргөй чөк чылдың эгезинде империализмниң илчирбесинде ийдиң кошкак эзелө болза Россия болган. Оң-биле кады Россияга пролетариат эң революцияны бооп турган. Оң демиселдин болшевик партия ууртуп турган. Пролетариат болза көдө биле хоорайнын амдыларынын болгаш дарлаткан националдарын оң-он муң кижилериниң нүгүрүнде идегелдиг эвилелчилег турган. Россиянын чыгарыкчы аңгылары барын-европа чурттарынын чыгарыкчы аңгыларына да дөмбөлөөргө кошкак болгаш дезорганизаастыган турган. Октябрь революциянын үезинде империализмниң илчирбесиниң чаа дөмбөлөгү болган.

Империализмниң үезинде капитализмниң хөгжүлгенин деп эвес чоруп күштелп, эрин ажыр чидгеленип турар. Бил эвес империализм мурнуудагы үеде капитализмниң хөгжүлгенин шураамшынар чөккө база дайынны үскөдөмшкенин чөккө эвезш биче-да бол, дески чоруп, чамдык капиталистиг чурттар эсе чурттарын өй ийикпе кысыа-да үениң дургуна мурнап хөгжүп турган болза, империализмниң үезинде хөгжүлгенин деп

адыларга шын болуп турган. Ол өөрдиг империализмниң байдалында шындык чүгү-биле дүшпөстей берген болгаш В. И. Ленинниң ботандырыгын солугуучу херектеп турган. Социалистиг революциянын хөгжүлгелинин перспективаларынын дугайында айтырыгын ол чаа шиптирлөөшкени болза марксизмни чөгөдүмкү хөгжүдөрүнүн үлгөр чыжээ болуп.

Баштай элээн каш ийикпе, харын чыгыс аңгылап алган чуртка социализмниң тилегезинин болууну болууну дугайында ленинчи теория, канчаар-даа аажок улуг төөгүлүг ужурулу болган. Ол дугайында партия төөгүлүгү дөңчү курзада чугаалганын болза, бир эвес В. И. Ленин эржиржар өөрдүнүн чыраакчы-биле солуган болза, «Партия каарындагы азыр, пролетар революцияны ууртууда чок каар, марксизм теория үгдөрү эгелээр турган ийик. Ийичанг пролетариат ууртуган, пролетариаттың дайыннары уткан турар ийик». (Арын 341).

Социалистиг революциянын ленинчи теориянын чугула чарыбас кезип болза буржуа-демократтыг революциянын социалистиг революцияже шилчип өөренип дугайында өөрдүк болуп. К. Маркс үзүктөл чок революциянын дугайында теорияны ийи үндүргөн. Ийичанга-даа ол теорияны II интернационалды оппортунистер чажырышкан. В. И. Ленин үзүктөл чок революциянын дугайында Маркстын өөрдүнүн катал тургускан болгаш ону эңче сорулгады, ханы үндезиниң теория кылдыр хөгжүткен.

Буржуа революциядан социалистиг революцияже шилчигенинде марксизм тактиканын үндезинин Ленин болуун «Демократтыг революция социал демократиянын ийи тактикасы» деп немунга бижээп. Пролетариат буржуа-демократтыг революциянын чыдагына доктап туруп шыдаас ужурулу, демократтыг сорулгаларын шиптирлөөн соонда болуун күжүлүн, медресиниң болгаш организаастынын хире чөргөш-биле пролетариат социалистиг революцияже шилчип кирер ужурулу деп, Владимир Ильич көргөскөн. Ол шилчигенинде үндезинде пролетариат революциянын баштыкчынын ролунга туруп ужурулу, ол тара-

аа чөргөш мизин сөөртүрү-биле чоруткан тракторлары, автомашиналары үрелек болуулаан. Урелиншикнге таваржым, кызыр, чаар материалдар-биле четче хандыртпай турганында Кызыл МТС-тиң ол районуң «Тилелге» колхозунуе чоруткан трактору 4 ай иштинде чүгүлө 10 кубометр мизин сөөрткен. Шагаан Арыг МТС-тиң 4 тракторлары 3 айлар иштинде чүгүлө 220 кубометр мизин сөөрткенер.

Кышкы үеде ийи дилегезин болгаш чугай, дам белеткелин бүгү хемчег-биле чорудуп болуур аргаалар турган. Чыл эгезинден бээр областың колхозтары 3200 кубометр мизин дилген болгаш 840 кубометр даг дажын, 85 тонна чугайны белеткештер. Ийичанга-даа бо чугула амжыл колхоз бурзууде калбарбайн турарын көчүтүп четпес.

Ам хар аккан болгаш чак келген. Бо үе тудуг материалын белеткээринге болгаш ону тудуг иштеринде сөөртүрүпүң база-да таарымчалыг байдалды туртуруп турар. Чугай, туйбу, саман бүдүрүлгени организаастырып, дам белеткелин, мизин дилгезин калбартырып үе-шаг улам-на таарымчалыг. Ийичанг бо амжыларын кызырлыг колхоз баштаар черери ооздалашкын чөккө кирери чугула.

Мурнуудагы чылдарда амжылга турган, хар эрпиге мизин материал сөө

